

(1834-1888)

Юрій Федькович

**«Буковинський співець
гуцульських гір»**

**До 190-річчя від дня народження
українського поета і письменника**

□ Навчався у Чернівецькій німецькій реальній школі

Осип Юрій Федькович
в молодечому віці.

Осип Федькович.
(фотографія з 1862 р. — Пор. у Мат. ст. 41 і 59).

Осип Юрій Федькович (повне ім'я і прізвище — Осип Домінік Гординський де Федькович; псевдоніми: Гуцул-Невір, Юрій Коссован, О. Ф. та ін.; 8 серпня 1834, Путила — 11 січня 1888, Чернівці) — український письменник-романтик, передвісник українського національного відродження Буковини
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Федькович-Осип-Юрій>

Юрій Адальбертович Федькович народився 8 серпня 1834 року в гірському селі Сторонці-Путилові. Тепер – селище міського типу Путила в Чернівецькій області. Путила розташована за карпатським перевалом Німчич, у мальовничій долині річки Путили (притоки Черемошу) за 115 км від Чернівців. В цій місцевості пройшли дитячі та юнацькі роки Ю. Федьковича. Сюди він повернувся в 1863 році після 10-річної виснажливої служби у цісарській армії і прожив у Путилі до 1876 року. Тут він створив свої кращі твори, сповнені проти національного і соціального гніту. Юрій Федькович зріс серед чудової гірської природи, серед гуцулів. Змалку виховувався в українському сільському середовищі, Від селян, а також від матері. Та старшої сестри Марії Юрій Федькович засвоїв рідну мову, перейняв багато народних пісень, казок, історичних переказів про опришків і народних повстанців. Поет згадував: ...Моя старша сестра знала незраховані казки і пісні руськонародні. Я, хлопчиком бувши, раз у раз при ній ся забавляв і всі такі співанки і казки перейняв».

Це був час, коли Північна Буковина знаходилася під владою австро-угорської монархії. Місцеві поміщики разом з австрійськими баронами експлуатували селянство. Народні маси вели боротьбу проти гнобителів. Зокрема у 40-х роках XIX ст. в краї було в розпалі селянське повстання під

керівництвом Лук'яна Кобилиці. Ю. Федькович жив у Путилі і був свідком цих подій. Його старший брат Іван брав участь у повстанні, від імені селян писав скарги на визискувачів, активно допомагав повстанцям і мати Юрія. За участь у повстанні Івана переслідували, матері Ю. Федьковича було «запропоновано» покинути Путилу. Змушений був залишити рідний край і чотирнадцятирічний Юрій, що пішов на заробітки у Молдавію.

«...Нашу хату зруйнували, наше господарство спустошили, сплюндрували. Неня утекла до зятя..., а я пішов світом блукати...» -- згадував пізніше про ці події письменник. Боротьба буковинського селянства на чолі з Л. Кобилицею проти феодално-кріпосницького гніту у 1848 р. залишила глибокий слід у свідомості молодого Ю. Федьковича і мала великий вплив на формування світогляду письменника.

У 1852 р. молодий Ю. Федькович повертається на Буковину після своїх поневірянь в Молдавії. Батько віддає його в солдати до австрійської армії, де юнак пробув понад 10 років, частина з яких припала на походи в Італію. У 1859 р. Ю. Федькович повертається до Чернівців, де продовжувалася його військова служба.

Ні соціальний і національний гніт, ні політика денаціоналізації і репресії, яка проводилася австрійським урядом і була спрямована проти українського народу, його культури, -- ніщо не могло подіяти: волелюбні ідеї долали перешкоди, і через кордони в Галичину і в Північну Буковину доходила поезія Т. Шевченка, Марка Вовчка, Г. Квітки-Основ'яненка. Твори Т. Шевченка широко розповсюджувалися в краї, мали велике громадсько-політичне значення. Юрій Федькович був одним з перших популяризаторів ідей великого Кобзаря на Північній Буковині. Він в, як мій тато ступив у літературу в рік смерті Т. Шевченка. Вірш Ю. Федьковича «Співацька добраніч на скін Тараса Шевченка» був першим відгуком у Північній Буковині на смерть великого поета. Він свідчив про обізнаність Ю. Федьковича з творчістю Кобзаря. Молодий поет вирішив іти шляхом безсмертного Тараса, продовжувати його справу:

Спи ж ти, руський соловію,
Я за тебе тужу,
А як тутки зазоріє,
Я тебе пробуджу.

В поезії «Нива» Ю. Федькович виступає прямим послідовником ідей Т. Шевченка, виразником інтересів народу:

Зорю свою Буковину,
Як наш Тарас, як мій тато
Научив мене орати;
І віру, любов, надію
Буковинов скрізь посію.

Цю своєрідну обітницю поет виконав з честю.

Влітку 1863 р. Ю. Федькович вирвався з-під опіки австрійської вояччини і оселився в рідному селі. Тут його чекало мало втіхи, бо «ненька вже ані раз не годні, треба ж їх годувати і самому якось жити, а податки страшні». Та й сам письменник після тяжких фізичних і душевних переживань у цісарському війську не відзначався здоров'ям. Але повернувся він у село сповнений

великих творчих задумів, здійснення яких зразу ж натрапило на болючі перешкоди. Вже незабаром у листі до свого друга Данила Танячкевича письменник скаржився, що австрійська адміністрація та її поплічники не дають йому спокійно жити через його народний одяг і приятелювання з простими людьми: «...Та гордість, той укір, та зневага, котров мня тут частують, гризе як отрута моє серце». До того ж у Путилі не було з ким поділитися задумами, не було від кого почути свіжої думки. Тому він пише до Д. Танячкевича: «... я би сьогодні навіть яко поет багато вище стояв, коли б кому мені правду уповідати та усе на праву дорогу наводити».

Повернення Ю. Федьковича на батьківщину було значною подією в житті Путили і навколишніх сіл. Громади Довгопільського околу обирають письменника своїм заступником на так званому сервітутовому процесі, який тягнувся п'ять років.

Письменника вразило зростання селянських злиднів, свавілля поміщиків. Ліси і пасовиська ставали зовсім недоступними для селян, бо поміщики оголосили їх своєю цілковитою власністю і за користування ними, тобто «сервітутами», здирали непомірні податки. Безпросвітне, безправне існування людей, яких Ю. Федькович всім серцем любив, кликало його до діяльності, щоб хоч трохи полегшити їх життя. І тут Ю. Федьковича переслідують великі неприємності – підступи, інтриги місцевого начальства, якому не сподобались тісні зв'язки Ю. Федьковича з простими людьми. У листах від 17 травня та 12 червня Ю. Федькович повідомляє: «...я відколи дома, то хожу в цивільній одежі, німці лають, прозвали мене лайдаком, холопом, гадинов... інтригують... а то лиш мій теплий руський сардак –

Я ж бо тебе не звержуся
Руський мій сардаче,
Ніколи, ніколи!

У січні 1864 р. померла мати письменника. По смерті матері Ю. Федькович зайнявся господарством. Особливо любив вирощувати квіти. Літом він ходив на полонини, де збирав багато трав, сушив їх і роздавав селянам для лікування. І звичайно, більшість часу віддавав улюбленій справі – літературній творчості. І, як завжди, Ю. Федьковича цікавило все, що було пов'язано з пам'яттю Т. Шевченка. Живучи в Путилі, він одержував книги не тільки з творами Кобзаря, а й програми вечорів, які були присвячені пам'яті Т. Шевченка.

До п'ятої річниці з дня смерті Т. Шевченка Ю. Федькович написав поезію «В день скону батька нашого Тараса Шевченка – Кобзаря Русі...» (1866), в якій славить незламну силу, невмирущість Шевченкового слова. Поезія з'явилася окремою листівкою у Львові.

Вірш «До мого брата Олекси Чернявського, що збудував міст на Черемоші у Розтоках» також написаний в рідному селі. Він пройнятий ідеєю возз'єднання українських земель у єдиній сім'ї.

Велике місце у творчості письменника займає прозовий твір «Люба-згуба», який був надрукований в 1863 р. Повість одразу набула популярності. Сам Ю. Федькович у листах до друзів писав: «... не небилиці, але кавалок мого життя».

Уважно Ю. Федькович вивчав історію, зокрема період Київської Русі, захоплювався давньоруським епосом, довго і ретельно працював у Путилі над перекладом «Слова о полку Ігоревім». Письменник створив оригінальний цикл поезій «Слава Ігоря», куди входять твори «Княж-двір», «Ігор і Ярослав», «Ігор і Добринич», «Плач Ярославни», «Ярослав і Олег». Ці твори збагатили поетичну спадщину Ю. Федьковича.

У 1869 р. Ю. Федькович став інспектором Вижницького повіту, розгортає активну діяльність, перемагаючи величезні труднощі і перешкоди.

Першою роботою Ю. Федьковича в галузі народної освіти був «Буквар для господарських діточок на Буковині». Але Чернівецька консисторія, яка відала школами в Північній Буковині, у 1867 році заборонила «Буквар» Ю. Федьковича тому, що він «...яко таковий по результате цензуры из нагляду дидактичного и методичного в училищах народных на Буковине не может употреблен быти»...

Юрій Федькович відомий також як збирач народних пісень. Найціннішою серед народнопісенних збірок буковинського поета є велика книга «найкращі співанки руського народа на Буковині». До збірки входили народні українські пісні: чумацькі та бурлацькі, рекрутські та жовнірські, козацькі, про родинне життя та жіночу долю, жартівливі, весільні, про кохання та інші. За життя Ю. Федьковича не судилося цій збірці побачити світ. І тільки в 1968 р. видавництво «Музична Україна» надрукувало книгу.

У Путилі Ю. Федькович написав кращі свої твори: «До мого брата Олексі Чернявського...», «Стефан Славутич», «Хто винен?», «Стрілець», «Тальянка», «Сафат Зінич», «Побратим», «З окрушків», ряд поезій для дітей.

Одним з найкращих прозових творів Ю. Федьковича вважається повість «Три, як рідні брати», написана у 1865 р. Це широка картина селянських злиднів.

Увагу письменника завжди привертали образи народних героїв – О. Довбуша, Л. Кобилиці.

Балада «Довбуш», драма «Довбуш» написані Ю. Федьковичем у Путилі. Народному герою присвячена поема «Лук'ян Кобилиця», яка не була опублікована за життя поета. У 1873 р. Ю. Федькович знайомиться з Юрієм Семанюком – батьком письменника Марка Черемшини. В той час Ю. Семанюк перебував у Путилі. Збірку поезій «Сині пюрця», видану у 1867 р. в Коломиї, Ю. Федькович подарував своєму другові Юрію Семанюку. Марко Черемшина залишив спогади про поета, записані від свого батька.

Перебуваючи в Путилі, поет налагоджує зв'язки з Східною Україною, листується з М. Драгомановим, готує опис Гуцульщини для Південно-Західного відділення російського географічного товариства в Києві.

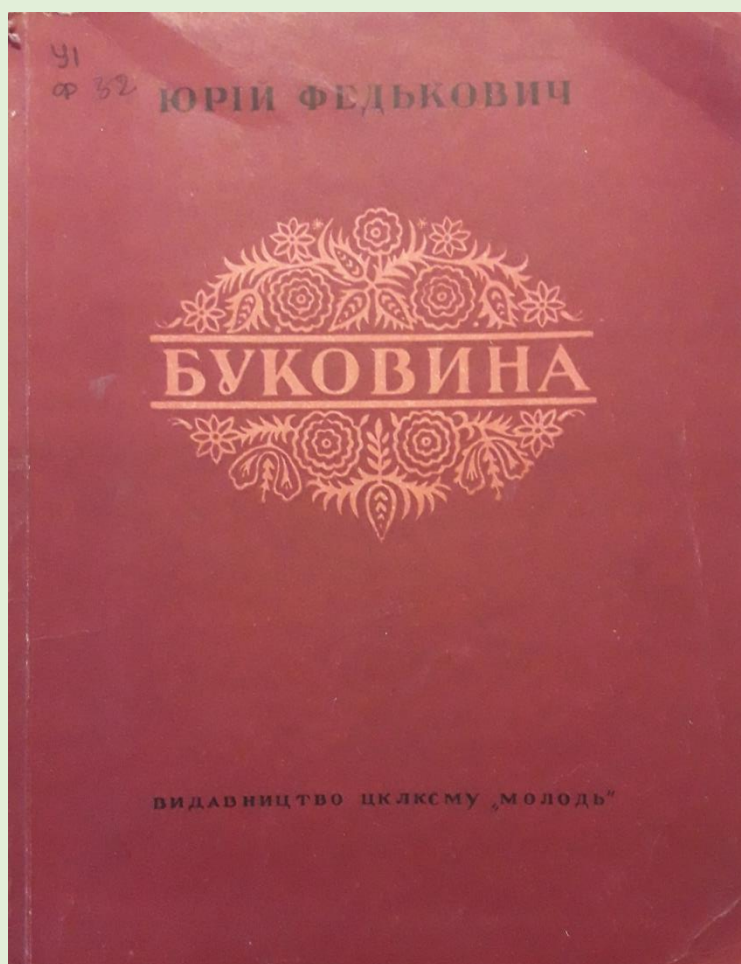
У 1876 р. в Києві вийшли повісті «буковинського Кобзаря» з великою передмовою М. Драгоманова. Поява цієї книжки стала визначною подією в усій тогочасній українській літературі.

У серпні 1876 р. Ю. Федькович переїжджає до Чернівців, але не забував рідне село, часто приїздив до Путилі. Літературна творчість та громадська діяльність письменника мали великий вплив на розвиток культурно-громадського життя в Чернівцях. З 1885 р. він стає редактором газети

«Буковина» -- першої української газети «Буковина» -- першої української газети у Північній Буковині.

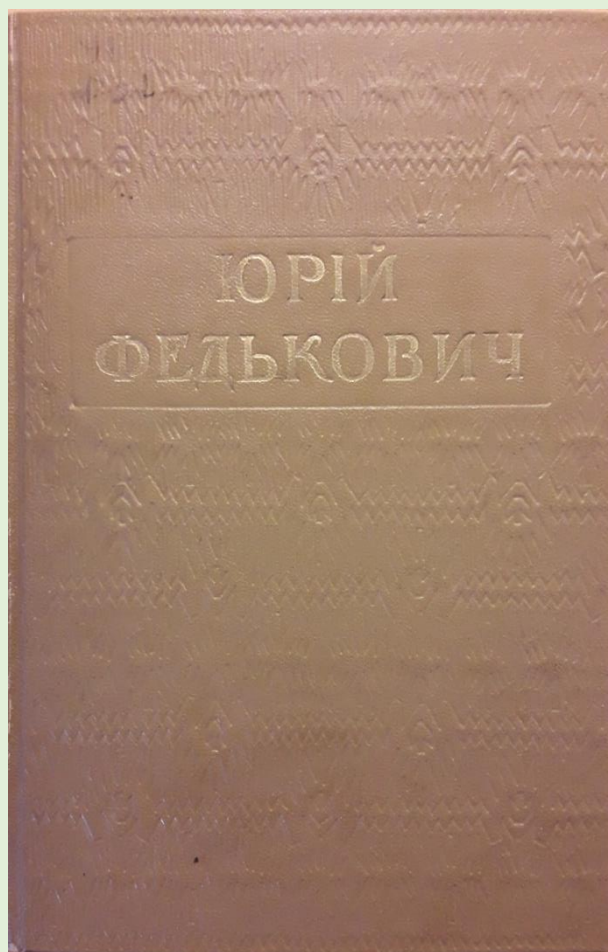
Помер Ю. Федькович 11 січня 1888 р. Поховано видатного письменника у Чернівцях на міському кладовищі.

Книги Юрія Федьковича, які зберігаються у фонді бібліотеки ІШПО

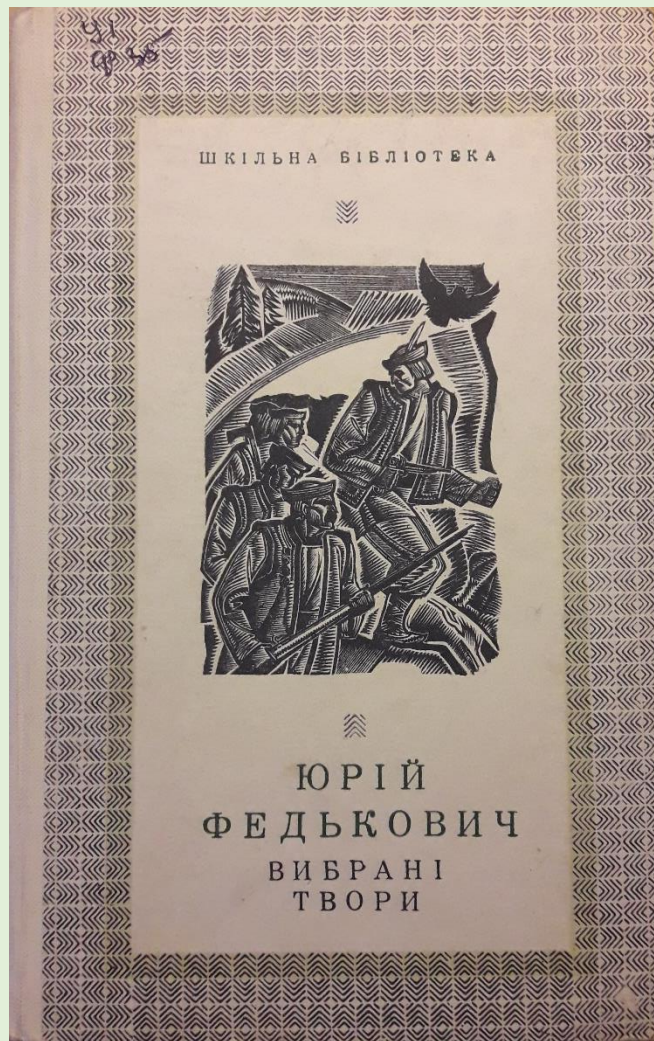
Федькович Ю. Буковина: вибрані твори / Ю. Федькович; передм. М. Пивоварова.; прим. – К.: Молодь, 1950. – 155 с.

Одна з перших книг Юрія Федьковича, надрукованих у часи радянської влади в Україні. До збірки увійшли найвідоміші поезії та оповідання поета і письменника Західної України.

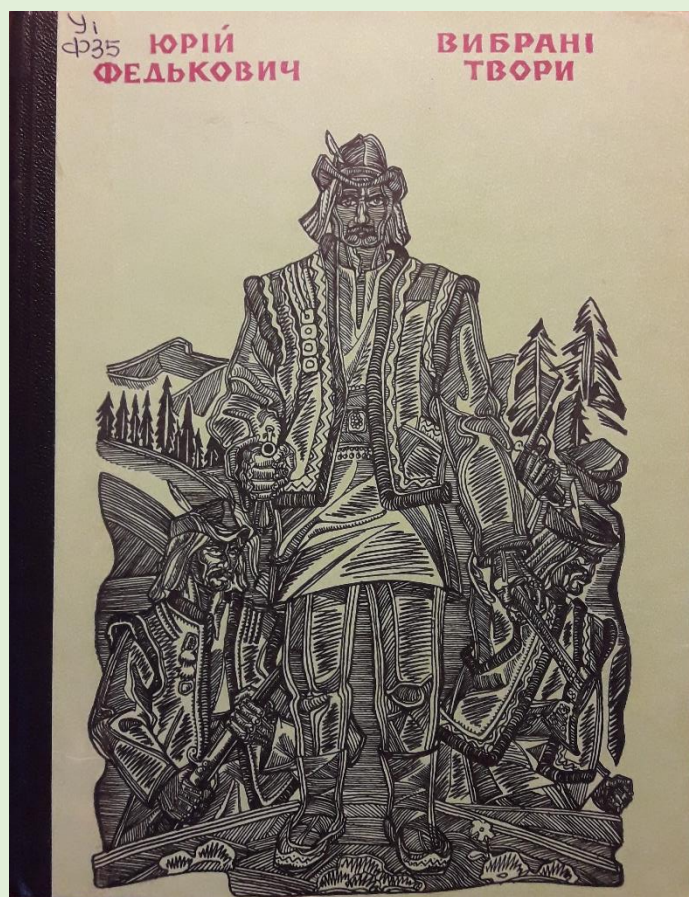
**Федькович Ю. Вибрані твори / Юрій Федькович; авт. передм.,
упоряд. текст. та прим. Г. Мізюн. – К.: Державне видавництво
художньої літератури, 1955. –322 с.**

*Ще одно з перших за радянський період видань Юрія Федьковича. До
вибраної збірки увійшли вірші, балади, поеми, повісті та оповідання.*

Федькович Ю. Вибрані твори / Ю. Федькович; вступ. стат. М. Пазяка. – К.: Дніпро, 1969. – 213 с.

До однотомника творів видатного українського письменника Юрія Федьковича увійшли вибрані поезії, поеми, повісті та оповідання. Твори письменника пройняті духом пристрасної боротьби за народне щастя. Улюблені герої Федьковича – це народні месники, опришки, гордий і сильний духом народ Карпат.

**Федькович Ю. Вибрані твори / Ю. Федькович; підгот. тект. ,
вступ. стат. Та прим. М.Й. Шалати. – К.: Дніпро, 1976. –383 с.**

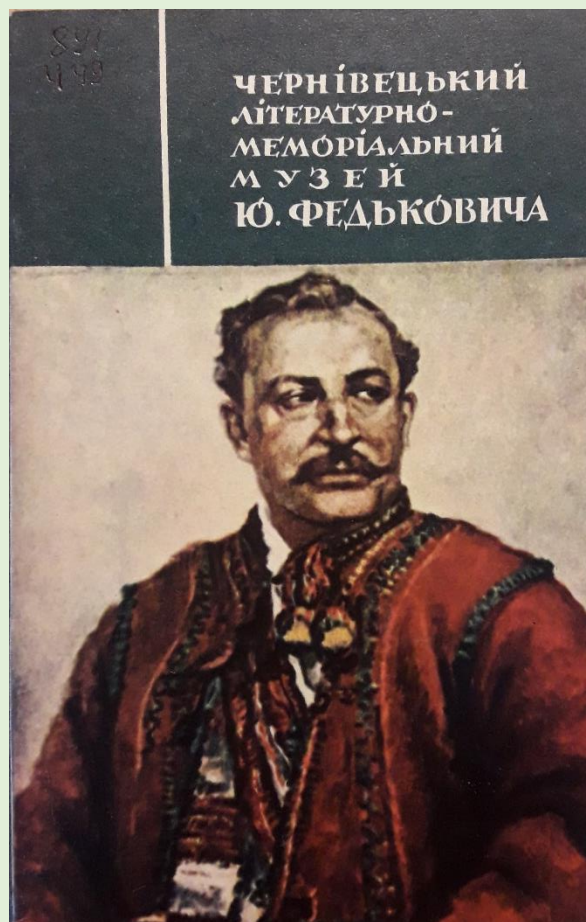
До вибраного увійшли поезії та прозові твори видатного карпатського письменника і поета 19 століття: балади, поеми, вірші, повісті та оповідання.

Федькович Ю. Люба-згуба. Три як рідні брати / Ю. Федькович. – Донецьк: Кредо, 2010. – 320 с.: іл.

Творчість Юрія Федьковича – художнє віддзеркалення життя Західної України під владою Австрійської імперії. Його герої – пригнічені селяни, та приневолені до військової служби жовніри – промовляють до читача живою й неповторною народною мовою. Що грає всіма барвами західноукраїнських говірок, але не приховує тяжкої буденності – животіння українського селянства під жорстоким чужоземним ігом.

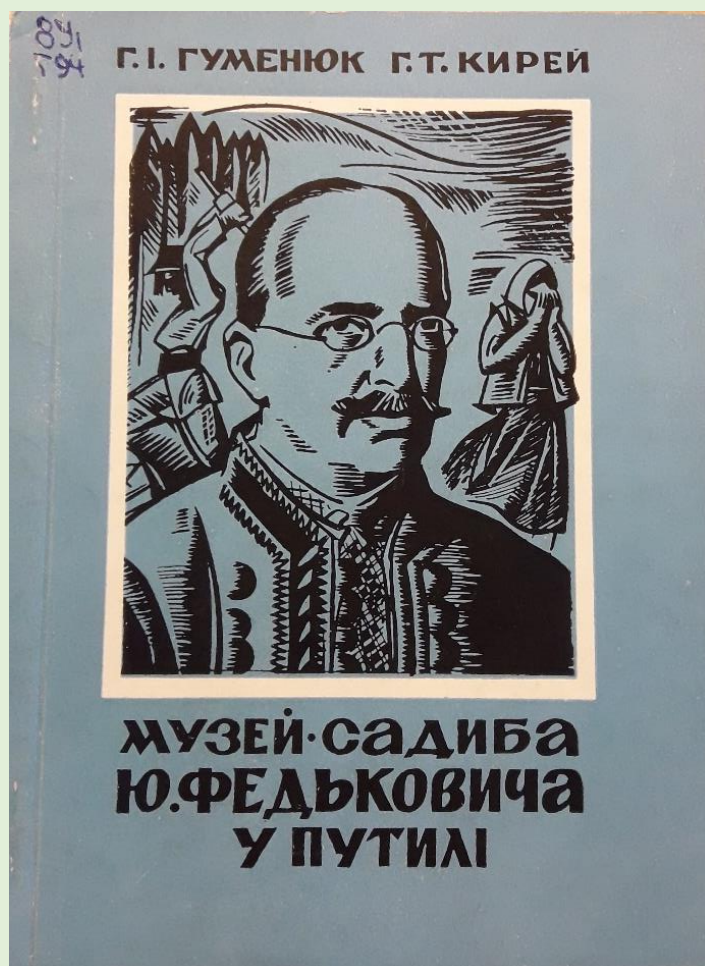
Книги про життя і творчість Юрія Федьковича

Чернівецький літературно-меморіальний музей Ю. Федьковича: путівник / Уклали наукові працівники музею: Г.І. Гуменюк, та Г.Т. Кирей; на обклад. портр. худож. В. Тіткова; кольор. фото М. Попова. – Ужгород: Карпати, 1973. – 62 с.: іл., фото

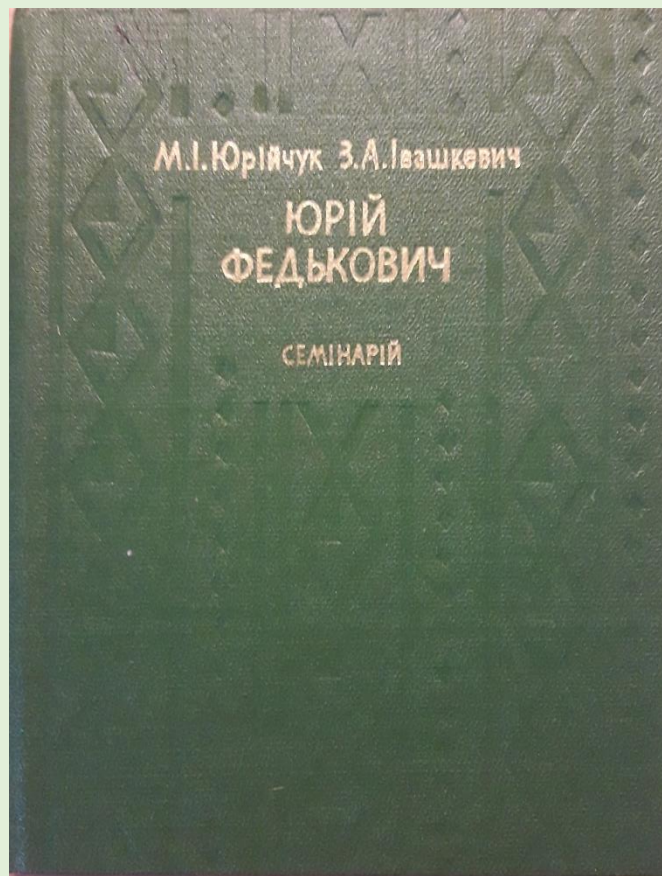
Ілюстрований путівник по Чернівецькому літературно-меморіальному музею видатного українського письменника Юрія Федьковича знайомить з експозицією музею, яка широко висвітлює життя, літературну і культурно-громадську діяльність поета, розповідає про вшанування пам'яті «буковинського солов'я». У експозиції та фондах музею зберігаються документи, фотографії, особисті речі Ю. Федьковича, перші видання його творів, ілюстрації до них, наукові монографії про життя і творчість поета.

Путівник допоможе краще ознайомитися з експозицією і розрахований на туристів, краєзнавців, учителів та учнів, широке коло читачів.

Гуменюк Г.І. Музей-садиба Ю. Федьковича у Путилі: путівник / Г.І. Гуменюк, Г.Т. Кирей. – Ужгород: Карпати. 1976. – 63 с.: іл., фото

Народний музей-садибу Юрія Федьковича у селищі Путилі Чернівецької області відкрито на місці, де колись стояла родинна хата письменника. Експонати музею розповідають про путільський період життя і творчості «буковинського Кобзаря». Путівник допоможе краще ознайомитися з життям, літературною творчістю та громадською діяльністю видатного українського письменника.

Юрійчук М.І. Юрій Федькович: семінарій / М.І. Юрійчук, З.А. Івашкевич; за ред. В.Г. Петік. – К.: Вища школа, 1981. – 231 с.

У посібнику висвітлюється більш ніж столітня історія вивчення художньої спадщини видатного українського письменника і громадського діяча XIX ст. – Ю. Федьковича, подається хронологія його життя і творчості, широко проілюстрована документами. Книжка містить бібліографію основних прижиттєвих і посмертних видань творів письменника, найважливіших праць про нього, а також тематику семінарських доповідей, що охоплює різні сторони його творчості та громадсько-культурної діяльності.

Посібник призначений для студентів-філологів, аспірантів та викладчів-словесників.

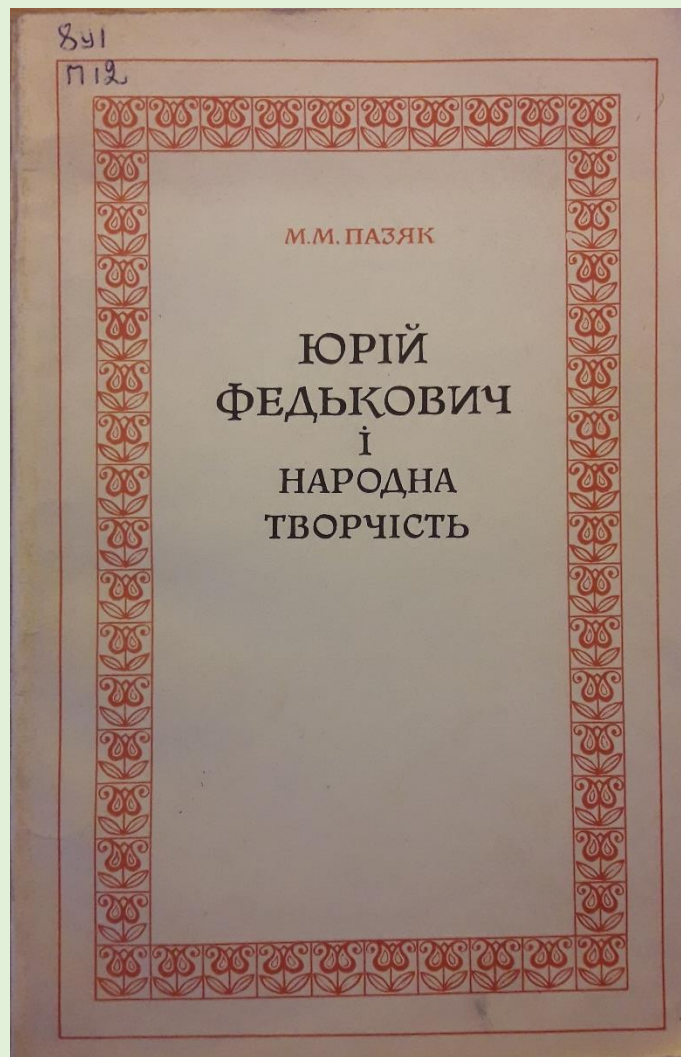

П. К. ЗАГАЙКО

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Загайко П.К. Вивчення творчості Юрія Федьковича: посібник для вчителів / П.К. Загайко. – К.: Радянська школа, 1981. – 114 с. : іл.

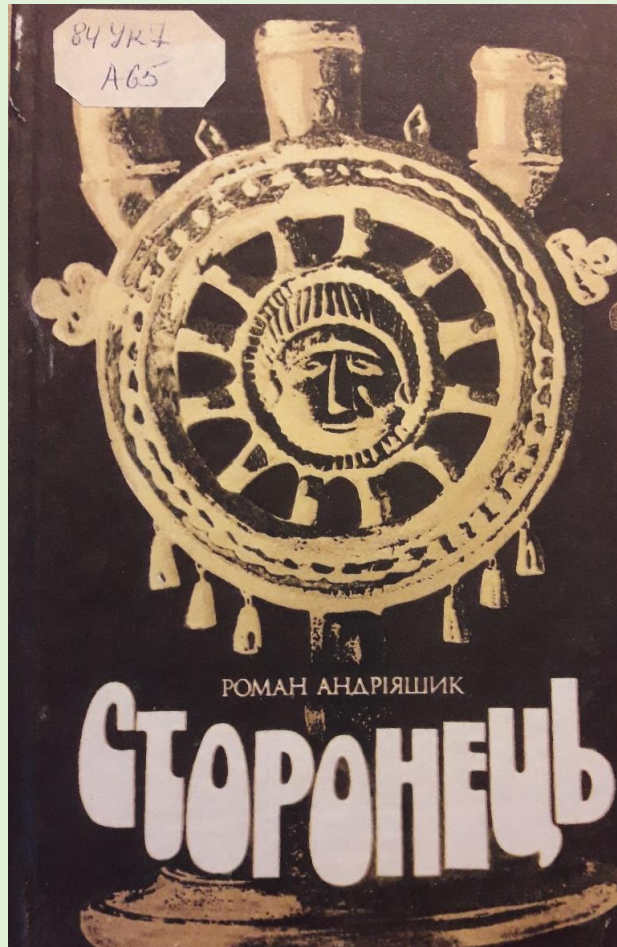
В посібнику розглянуто життя і творчість українського письменника і поета Юрія Федьковича. Автор дає методичні поради, як краще подати уроки для вивчення творчості письменника у середній школі. Книга пропонується вчителям-словесникам та студентам-філологам.

Пазяк М.М. Юрій Федькович і народна творчість / М.М. Пазяк; відпов. ред. док. філолог. наук О.І. Дей. – К.: Наукова думка, 1974. –175 с.

Юрій Федькович, за визначенням Максима Рильського, був «поетом-співцем, що органічно ріс з народної пісні» і черпав з її багатих джерел теми, мотиви, образи та художні засоби для своїх творів.

У книзі простежується багатогранна фольклористична діяльність письменника, визначається місце народної поезії в його естетичній компетенції, аналізуються переклади народних пісень німецькою мовою. Значна увага приділяється дослідженню поетичних, прозових та драматичних творів Федьковича у їх зв'язках з фольклорними джерелами.

Андріяшик Р. Сторонець: роман / Роман Андріяшик; ред. А.К. Григоренко. – К.: Український письменник, 1992. –175 с.

Про видатного поета Буковини Юрія Федьковича в дослідницькій літературі було чимало оповідок. Подеколи вони обтяжені несуттєвими біографічними фактами і деталями, навіть вигадками і легендами, що не відповідає дійсності. Правдиву оцінку діяльності і творчості поета дав Іван Франко, а також Михайло Драгоманов у попередньому слові до впорядкованого ним видання Федьковичевих повістей. Велику монографію про невтомного буковинця, однак з досить суперечливими тлумаченнями спадщини і особи поета, залишив Осип Маковей, хоч і вона нині – рідкісне видання. Роман «Сторонець» -- нова спроба повернути нашої культурі Ю. Федьковича в його істинній мистецькій сутності на тлі того часу.

Бібліотека ОІППО

Серпень 2024 р.

<https://library.ippo.if.ua>